

Наталка Сняданко

Червона лінія U2

*Часть сборника
Комашиня тарзанка (збірник)*

Наталья Сняданко

Червона лінія U2

«Фолио»

Сняданко Н. В.

Червона лінія U2 / Н. В. Сняданко — «Фолио»,

«Інтерсіті «Краків – Берлін» ще на початку минулого століття долав (а може, долала чи долало?) ту саму відстань майже на дві години швидше, хоча ще і не називався «Інтерсіті». Тоді жоден потяг так не називався, традиція називати все англійською прийшла до Німеччини значно пізніше...»

Наталка Сняданко Червона лінія U2

Інтерсіті «Краків – Берлін» ще на початку минулого століття долав (а може, долала чи долало?) ту саму відстань майже на дві години швидше, хоча ще і не називався «Інтерсіті». Тоді жоден потяг так не називався, традиція називати все англійською прийшла до Німеччини значно пізніше. Навіть значно пізніше зубної пасти Colgate, тому німці досі вимовляють назву цієї пасти якось дуже схоже до наших колгот, тільки з іншим наголосом.

Тепер інтерсіті «Краків – Берлін» не лише їздить повільніше, він ще і запізнюється часом, як от тепер, на сорок хвилин. Не знаю, що думають з цього приводу двоє комп'ютерників з азіатськими рисами обличчя, які сидять навпроти мене і читають якісь фахові журнали. Мабуть, вони сильно нудяться, бо дуже радіють східному німцеві, який приєднується до нас після того, як потяг нарешті перетинає західний польський кордон. Німець із прикордонного міста Коттбуса (що його часто називають не місцем проживання, а діагнозом, і саме завдяки такому от типу мешканців) коротко представляється і жвавою англійською починає нарікати на німецьке безробіття. Їхня розмова заважає мені читати, та й про німецьке безробіття, як і про всі труднощі, з цим пов'язані, я знаю, здається, більше, ніж мені потрібно. Не те щоб я не співчувала безробітним німцям, а особливо східним, зовсім навпаки, просто інколи мені здається, що без цієї теми не обходиться жодна розмова німецькою, так ніби немає інших, приємніших тем. Але німці люблять скаржитися на своє життя не менше, ніж українці. І це одна з небагатьох їхніх спільних рис, хоча українці тут можуть похвалитися значно ширшим тематичним спектром.

Але, можливо, моє враження не об'єктивне і викликане тим, що я жодного разу не відчула себе таким-от безробітним німцем із Коттбуса, якому, щойно він називає своє місце проживання, всі відразу ж починають співчувати.

Напевно, це трохи схоже на відчуття, коли після кількох годин приємного спілкування з якимись випадковими попутниками, наприклад, американськими бабусями польського походження, раптом витягаєш на кордоні свій паспорт, і в засмаглих обличчях бабусь щось міняється. Міняється майже невловимо, але ти добре усвідомлюєш, що розмова після цього вже не буде такою ж невимушеною, як раніше. А щойно ви минаєте кордон, як бабусі роблять такі ж співчутливі і всерозуміючі міни, кивають так само поблажливо і відсторонено, як комп'ютерники східному німцеві з Коттбуса, і ти розумієш, що розмова просто приречена зациклитися на візах, нелегальному безробітті і тому, як усе погано в цій проблемній Східній Європі. А самим бабусям доведеться робити над собою шалені зусилля, щоб стриматися до самого Берліна і не висловити все, що вони думають про цих зайд із України, які тільки і мріють про те, щоб сісти на шию європейським платникам податків і потім нічого не робити до самої пенсії, як мріяли свого часу вони самі, коли нелегально тікали на Захід. Якщо уявити собі, як перетинали кордон у часи «залізної завіси», всі теперішні нарікання на візові складнощі виглядають так само жалюгідно, як розповіді безробітного з Коттбуса у порівнянні з аналогічними проблемами його ровесника з якого-небудь Стрिया.

Щоправда, азіатської зовнішності комп'ютерники, які мешкають у Лондоні, хоча тепер подорожують до Нюрнберга, здається, цілком задоволені своїм товариством. Завдяки німцеві вони усвідомлюють нарешті, що тітонька з динаміка, яка вже кілька разів вибачилася за спізнення потяга, не жартує, і потяг таки спізниться, причому інші потяги, з якими обслуга нашого інтерсіті намагалася зідзвонитися, не зможуть так довго чекати, а отже, лондонським комп'ютерникам доведеться внести корективи у маршрут своєї подорожі. На кілька хвилин німець замовкає і досить швидко знаходить у зошиті зі своєї течки інші залізничні сполучення для співрозмовників, а потім знову повертається до теми безробіття, і за кілька хвилин я довіду-

юся, що сам він також працював комп'ютерником у Лондоні, але контракт йому не продовжили і це несправедливо. Я полишаю марні намагання зосередитися на прочитаному і сприймаю цей монолог як можливість вдосконалити свою англійську. Моя самооцінка у процесі цього вдосконалення трохи зростає, хоча я свідома, що це не зовсім об'єктивне враження, адже я так часто чула про німецьке безробіття, що напевно змогла б частково зрозуміти розповідь про це навіть якимось маргінальним тайським діалектом.

Нарешті ми щасливо минаємо усі перепони на шляху поїзда, пов'язані з інтенсивною забудовою новоприєднаних земель. Ці перепони виявляються дуже навіть реальними і зовсім не метафорою із культового колись німецького фільму «Життя – це будівельний майданчик». Як мені й радили, я виходжу на східному вокзалі, піднімаюся на ескалаторі, ретельно читаю всі записані на картці інструкції, згідно із якими уже за кілька хвилин я опинюся на Александерплатц.

Аби подовжити задоволення, підходжу до жіночки у шкірянці, майже такі ж носять мої співвітчизниці її віку, і питаю, як проїхати до Александерплатц, хоча добре знаю як. Але мені подобається вимовляти цю назву, подобається усвідомлювати, що це місце справді існує, його не вигадав Альфред Дьоблін, і щойно я вийду назовні із темної підшлункової метро, мені назустріч відразу ж вискочить із-за рогу який-небудь сучасний Франц Біберкопф, «людина, яка руйнує всі міфи».

– Іди за мною, я покажу тобі, де сідати, – діловито мимрить жіночка, зловживаючи діалектним «дат» і боязко тримаючись за торбу. – Але вважай у метро на сумку, бо як свиснуть, то вже свиснуть. Не люблю я це місце, на закупи ходжу не сюда.

Ясна річ, вона не вживає ніякого «сюда», але її діалектна німецька, не спотворена зайвою освітою, сподобалася б Альфредові Дьобліну, вона добре пасувала б до його роману, цієї стилістичної мішанини, з якої складається епос кожного великого міста, побачений очима маленької людини, що бореться з цим містом за власне виживання.

Я виходжу з метро, мінаю кількох заглиблених у жування канапок студентів на лавках, ще кількох албанців, які п'ють пиво і, мабуть, працюють на одній з довколишніх будов, намагаюся уявити, як колись тут тримали худобу. Уявити це не так уже й складно, адже Алекс – це хаотичне нагромадження новобудов і недобудов, позбавлене будь-якої затишності чи навіть простої охайності, не кажучи вже про якусь там гламурність. Я не дуже розумію чергу, яка терпляче вишиковується щодня перед входом до телевізійної вежі, у горішньому куполі якої розташована головна туристична приваба цього місця – ресторан, що обертається разом з вежею і з якого нібито відкривається гарний вигляд на місто. Хоча з іншого боку, потрібно ж десь фотографуватися усім цим наговпам, які виваляються з метро, трамваїв та спеціальних туристичних автобусів, що возять по місту американців та японців, а ті невтомно знімають на свої камери усе підряд, що потрапляє в поле зору за затемненими віконними шибамі. Їх лише зрідка випускають з автобуса і дають чіткі інструкції, як саме проводити цих кілька вільних хвилин. Тож така черга на недосягну телевисоту має бути зручною можливістю перепочинку для екскурсиводів, яким тепер можна спокійно перекусити десь у китайців чи безногих продавців сардельок. Фастфуду на Алексі багато, більше, ніж продавців фастфуду, тут лише тих, хто пропонує купити радянські військові ордени та шапки-вушанки. А якщо з'їсти свої сардельки чи китайські макарони, а потім заникатись на лавку поміж деревами, то можна ненадовго відчутти себе причетним до брудного і розхристаного існування тутешніх завсідників – панків, бездомних і звичайних пофігістів, які разом зі своїми флегматичними псами безтурботно вилежуються на ріденькій травичці газону і слухають вуличних музикантів. Панки викликають деяку підозру, здається, що вони не справжні, а якісь статисти в кіно, бо ж справжні панки не повинні бути такими доглянутими, так старанно, волосок до волоска, зачесаними і налакованими, у дорогих черевиках, пошитих на замовлення шкірянках, з вичищеними псами. Деякі з них, ніби для того щоб позбавити оточення цієї підозри у несправжності, ходять по вулицях із алю-

мінієвими десятилітровими відрами замість наплічників. Точнісінько такими, з яких миють підлоги українські прибиральниці у поліклініках, тільки новісінькими і до блиску вичищеними. А інколи щастить сфотографувати когось із них, наприклад, за зосередженим каканням у куцах, коли видно лише фрагменти – темно-червоний і старанно поставлений сторчма «ірокез», шматок оголеної дупи поміж ріденьких кущиків і затиснуту в кулаці найтиражнішу німецьку газету «Більд». Полювання за такими кадрами – це, ясна річ, специфічне задоволення, але принаймні не таке нудне, як черга до згаданого в усіх путівниках ресторану під куполом телевежі.

Взагалі, мабуть, правильніше було б казати не Алекс, а Олекс, бо названо цю площу на честь російського царя Олександра I, і такий варіант якось краще відповідає тутешній майже слов'янській розхристаності і хаосу, цій території сучасних східнонімецьких Біберкопфів, яким раптом хтось зруйнував мур і позбавив їх надійної ролі жертви, котрій співчують, допомагають і нічого від неї не вимагають. А ось тепер ще й безробіття на рівні, якого не досягло після падіння Третього райху, і якась загальна розгубленість у повітрі.

Я знову даю всмоктати себе натовпу в метро, тепер мені треба потрапити ще східніше, у культовий богемний район Берліна під промовистою назвою Панко. Тут намагаються оселитися ті, хто приїздить із провінції, це дорогий і модний район, у якому колись мешкала партійна верхівка східного Берліна, тут чимало кнайп із впізнаваними аксесуарами типово радянських інтер'єрів – килими на стінах, кольори шпалер, зворушливі старомодні торшери та громіздкі «м'які частини».

Тутешнє метро має функцію якогось подвійного дна, де осідає і стає очевидним найбільш характерне, а часто і найбільш симпатичне. Хоча зосередженість найбільш симпатичного саме у метро навряд чи можна назвати чимось характерним. Принаймні для інших міст.

Навпроти мене сидять три французенки і голосно розмовляють про щось. Мабуть, про одяг, про що ж ще можуть розмовляти французенки згідно із нашими уявленнями про них. Тим більше, вони час від часу показують одна одній на свої руки, ноги, шиї, відмірюючи уявну довжину та імітуючи складки і форму вирізу. Вони розмовляють голосно, проте без тої хамуваної нотки відвертості, яка часом чується у розмовах незрозумілими мовами і примушує підозрювати, ніби говорять про тебе.

Поряд із французенками сидить молода індійка з приблизно трирічною донькою. Мала пустає, перебігає з одного кінця вагона до іншого, мати спокійно і незворушно кличе її назад пташиними звуками своєї мови, до якої дуже пасує її хрипливатий голос. А мені чомусь на кожній зупинці стає страшно і здається, що мала обов'язково вискочить на платформу і не встигне забігти назад перед тим, як поїзд рушить. Мені соромно за цей свій страх, і я почувуюся, немов розгодована матуся іншої дівчинки такого ж віку з випадкового епізоду на дитячому майданчику у Львові. Мати забороняла малій ховатися за ковзанкою, мотивуючи це так:

– А якщо раптом на дорозі машина зупиниться, вискочить дядько, вхопить тебе, затягне в машину, а потім поріжуть і продадуть на органи. Я ж не встигну добігти, щоб врятувати тебе.

Добігти вона, мабуть, і справді б не встигла, навіть якщо припустити, що вона в принципі може бігати.

Мої домашні асоціації продовжує жіночка у дальньому кутку вагона, яка виглядає до болю знайома. Біляві кучері, джинсовий костюм із вишивкою, мешти на шпильках і макіяж такого ж, як мінімум двадцятирічної давності, зразка. У мене не виникло б жодних сумнівів на її рахунок, навіть якби на одній із зупинок вона не витягла із сумки газету «Русский вестник».

Не знаю, як це їм вдається, але їх дуже легко вирізнити у тутешньому натовпі, так само легко, як це було б важко в іншому натовпі там, звідки всі вони поз'їжджалися. Глобалізована схожість їхніх звичок і світоглядів незалежна від географічних відмінностей місць їхніх народжень, достатньо суттєвих, зрештою, відмінностей.

Я виходжу з метро і роблю кілька марних спроб запитати дорогу – четверо перехожих, до яких я звернулася, виявилися приїжджими, ще двоє мексиканців не володіли німецькою, і нарешті якийсь нервовий негр гаркнув мені у відповідь:

– Ці німці ніколи нічого не знають, у тебе ж карта в руках, що ти не бачиш, куди йти.

І справді, подумала я, у мене ж карта в руках, через десять хвилин я була вже в готелі.

Тут явно не звикли до відвідувачів такого типу, дівчина у бездоганному діловому костюмі здивовано дивиться на мій наплічник, теплий зимовий одяг і теплі черевики на грубій підшві. І хоча на моєму обличчі зовсім немає косметики, а серед верхнього одягу нічого хутрянного, на її обличчі відбиваються усі доречні в такому випадку кліше: Сибір, полярні ночі, ведмеді на вулицях, сире м'ясо, яке їдять руками. У Вроцлаві, з якого я виїхала кілька годин тому, і справді лежить півтораметровий шар снігу. А тут, у Берліні, всі вбрані по-весняному і йде дощ. Цей погодний контраст зайвий раз дає мені можливість відчутти, що відстань, яку я щойно подолала, насправді значно більша, ніж зазначений у мене в квитку кілометраж. Можливо, цей потяг зовсім не випадково рухається з такою невеликою, як на європейські стандарти, швидкістю. Він дає своїм пасажиром час на роздуми, нагоду усвідомити, що кордон – це зовсім не політична умовність чи географічна необхідність, цей поїзд схожий на міфологічний човен, який курсує поміж двома світами, мешканцям яких ніколи не зрозуміти одне одного.

Переді мною у двері зайшла поважного віку дама, яка приїхала таксівою, водій виніс за нею екстравагантний капелюх і кишенькового песика. Обличчя дівчини на рецепції розпливається у звичній посмішці, світ повертається до норми, моя поява була лише випадковістю. Я підіймаюся до свого номера, на ключі замість цифри написано A.Vülker, на дверях сусіднього номера – J.Vülker, спільна лазничка, всередині латунні таблички з тими ж прізвищами, щоб A.Vülker і J.Vülker не переплутали рушники. Кімната в колоніальному стилі, бамбукові палиці по кутах, на яких розтягнуто білий полотняний намет, тканина якого нещільно прилягає до стін і тріпотить на вітрі, коли відчиняєш вікно. На антикварних комодах і столах – світлини зі сценами сафарі, а по кутах – громіздкі плетені скрині і незручні, теж плетені стільці. У помешканні A.Vülker не можна курити, а помешкання J.Vülker дісталось Зехрі, ім'я якої означає «вродлива дівчина з хвилястим волоссям».

Зехра прилетіла з Анкари, і вона намагається бути несхожою на турецьких жінок, яких тут, у Берліні, дуже багато. Вбрані у безформні балахони, замотані хустинами, вони сидять у кожному вагоні трамвая чи метро і, коли заходиш, дивляться на тебе байдужим, позбавленим цікавості поглядом. Здається, ніби вони тільки те й роблять, що їздять у громадському транспорті з усіма своїми дітьми, візочками, сумками, поширюють різкі аромати дешевих парфумів, змішані з запахом поту. А вечорами збираються своїми великими родинами десь у парку, в районі Кройцберга, а найбільш радикальні – у своєму Нойкьольтні, куди скоро боятимуться їздити усі, крім них, і наших, тих, що передплачують «Русский вестник». Хоча якщо розібратися, то які вони наші, разом із цим своїм «вестником». Вони збираються і спершу довго їдять щось, знайомо порозстелявши газети на траві, а потім обговорюють плани на завтра, розподіляють між собою маршрути і вагони, щоб не пропустити жодного і нікому ні на мить, принаймні ні на мить, проведену в громадському транспорті, не дати забути про свою присутність. Така у них тактика. Невідомо тільки, яка у них мета. Тобто нам із Зехрою невідомо.

Хоча загалом як Кройцберг, так і Нойкьольтн не такі вже й погані райони. Мені навіть часом здається, що вони чи не найцікавіше з усього, що є у цьому місті. Це сусідні райони, і можна непомітно перетнути межу між ними у метро, на деяких станціях стіни прикрашають старі написи часів Другої світової, коли у метро були бомбосховища і всюди були намальовані стрілки до них, а також зазначалося, скільки осіб може там поміститися. Я виходжу на одній з таких зупинок, тут могли б заховатися від бомбардування 447 осіб. Кордон між Кройц-

бергом і Нойкьольном можна непомітно перетнути і пішки, на перший погляд різниця між ними не така вже й помітна. Хіба що вулички у Кройцберзі більш доглянуті, краще освітлені й у крихітних крамничках торгують не дешевими турецькими шкарпетками, а делікатесними турецькими стравами, винами, дитячими іграшками, тут багато невеличких і вічно переповнених кнайп, овочевих крамниць, книгарень із книжковими розкладками «все по 1 євро», на яких можна знайти Сервантеса російською, а Леніна німецькою, Томаса Манна іспанською, а Генріха Манна французькою. Деякі з книг підписані: «Жанні від Ленні» або «Ленні від Тані». Різняться своїм змістом і газетні вивіски та оголошення, розвішані на стінах або на стовбурах дерев. У Кройцберзі більше оголошень, які запрошують на «Танці в парку». У Нойкьольні частіше трапляються газетні вирізки з повідомленнями про «Вбивство у парку». У Кройцберзі люблять оселятися представники творчої богеми, не лише слов'янської і турецької, а й німецької. Щоправда, парам із дітьми часом доводиться міняти район, бо у школах частіше звучить турецька, ніж німецька. У Нойкьольні надзвичайно дешево житло, тому тут часто селяться незаможні студенти, в тому числі німецькі. Але більшість із них при першій же нагоді намагаються поміняти район.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.